

Budapesti Levéltári Mozaikok

2023/11. szám

DOI: [10.56045/BLM.2023.11](https://doi.org/10.56045/BLM.2023.11)

ISSN: 2939-6921

URL: <https://leveltarimozaikok.bparchiv.hu/2023/11/05/leveltari-mozaikok-87/>

JAKAB RÉKA

***„...a jobb útra térésnek komoly bizonyítékait
vélem fölfedezhetni...”***

**Petőfi Zoltán életének utolsó hónapjai
a hagyatéki iratok tükrében**

1870. november 5-én Pesten, a Sándor utca 12. szám alatti szálláshelyén 22. életévében elhunyt Petőfi Zoltán, Petőfi Sándor és Szendrey Júlia egyetlen gyermeke, a költő örököse. A súlyos tüdővészben szenvedő fiú rövid és viharos életét, szomorú és hányattatott sorsát az irodalomtörténeti kutatás részletesen feltárta. Budapest Főváros Levéltára a Petőfi 200 Emlékév keretében ezúttal Petőfi Zoltán itt őrzött hagyatéki iratait mutatja be, kiemelve olyan részleteket, amelyek mindeddig nem kerültek publikálásra.

Kulcsszavak: *Petőfi 200, Petőfi Sándor, Petőfi Zoltán, Petőfi István, Szendrey Ignác, Szendrey Júlia, Toldy József, gyám, hagyaték, örökség, Meran, Rosnau, betegség, temetés*

Petőfi Zoltán nem sokkal azelőtt hunyt el, hogy elérte volna a nagykorúságot. Élete utolsó két évét teljes árvaságban töltötte, kiskorúként bekövetkezett halála után örökösei is részben kiskorúak voltak.¹

1. kép. A felnőtt Petőfi Zoltán

Zoltán két örökséggel is rendelkezett. Mivel még nem töltötte be 24. életévét, tehát kiskorúnak számított, a Pest városi gyámpénztár kezelte apja hagyatékát, amit a halála után kiadott műveinek jogdíjai képeztek; továbbá az 1868 szeptemberében elhunyt Szendrey Júliától származó örökségét is.² Hagyatékát – néhány személyes tárgy mellett – ez a szüleitől örökölt árvavagyon képezte. Az 1870 decemberében hivatalból megindított hagyatéki eljárás első lépését a hagyatéki leltár összeállítása képezte, amely az ún. aktív, azaz rendelkezésre álló tényleges vagyont és a passzív, azaz tartozásként felhalmozódott tételeket egyaránt tartalmazta. A tartozások kifizetése után maradt összeg képezte a tiszta hagyatékot, amelyet Zoltán után örököltek. Ez a hagyaték azonban már egyharmadát sem tette ki a Petőfi Sándor után örökölt 2177 forint értékű apai és a Szendrey Júlia után járó 920 forint értékű anyai vagyonnak. A 957 forint 50 krajcárból álló tiszta hagyaték nagyobbik részét, 673 forint 12 krajcárt a fiú nagybátyja, Petőfi Sándor öccse, István örökölte, a fennmaradó 284 forint 38 krajcáros összeget pedig Zoltán anyai féltestvérei, azaz Szendrey Júlia Horvát Árpádtól született három gyermeke: Attila, Árpád és Ilona.³

Zoltán halála és az 1871 júniusában lezárult hagyatéki eljárás következtében a városi gyámhivatal kezeléséből végleg kikerült a költő, Petőfi Sándor hagyatéka,⁴ és egy kis kerülővel, lényegében testvéröccsére szállt. Szendrey Júlia hagyatékának Zoltán által megörökölt részét

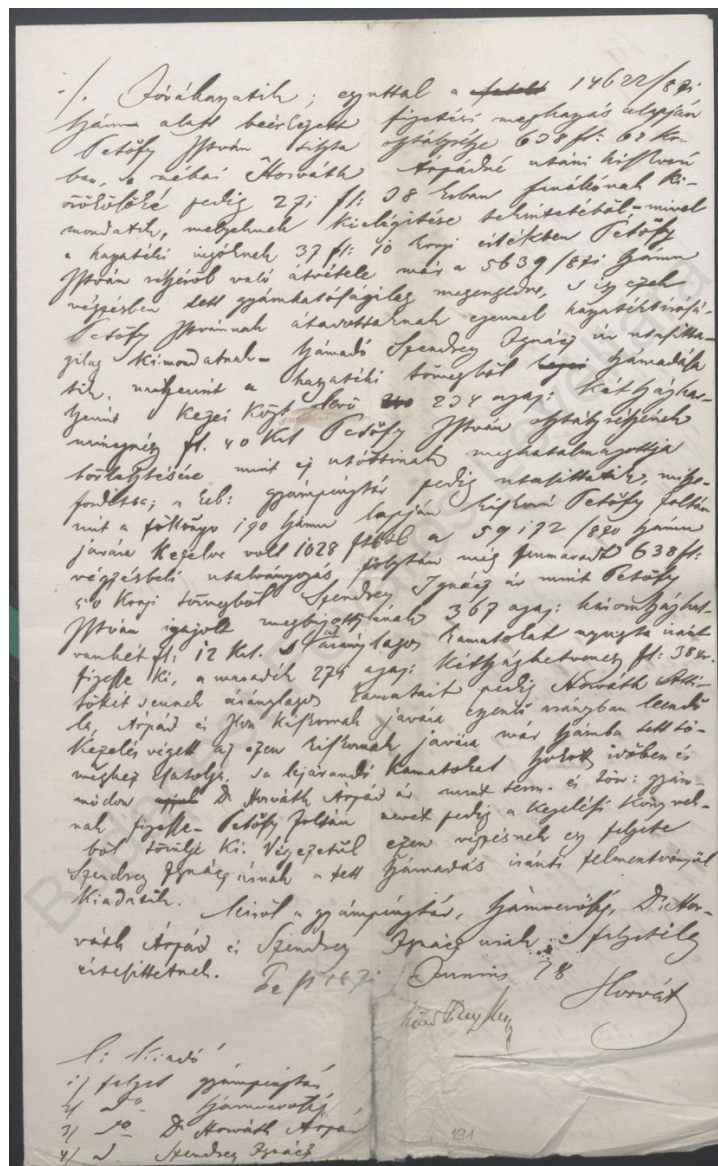
¹ Első monográfiusa Déri Gyula volt. Déri 1909. Az utóbbi évekből Ónody Magdolna, Szilágyi Márton és Gyimesi Emese munkáit kell megemlíteni. A sorozat első részében Szendrey Júlia hagyatéki iratait mutattuk be, Jakab 2023. A Petőfi Zoltán hagyatéki iratait tartalmazó ügyiratcsomót egykor Déri Gyula is látta, a Petőfi Zoltánról írt életrajzban idézett is a benne található dokumentumokból, sőt, még az ügyirat levéltári számát is közölte. Déri 1909. 145. p. Ennek ellenére a későbbi kutatás az eredeti dokumentumokat nem hasznosította. Budapest Főváros Levéltára (továbbiakban BFL) IV.1343.i: 6860/1870.

² Jakab 2023.

³ BFL IV.1343.i 6860/1870. (23617/1871. június 15.)

⁴ Mibenlétéről lásd: Szilágyi 2002. 73–74. p.

pedig Júlia második házasságából született gyermekei nevén helyezték el a gyámpénztárnál, a kezelési könyvben Zoltán neve helyett az apa és egyben gyám Horvát Árpád nevét tüntetve fel.⁵

2. kép. A hagyaték felosztása. (BFL IV.1343.i 6860/1870. 23617/1871. június 15.)

A különösebb bonyodalmak nélkül zajló és fél év alatt lefolytatott hagyatéki eljárás Pesti Törvényszéknél fennmaradt aktája – magát az eljárást kísérő adminisztratív jellegű iratokat nem számítva – lényegében Petőfi Zoltán élete utolsó bő két évének dokumentációja. A korabeli gyámhivatal, amely az árvavagyon megfelelő kezelését volt hivatva biztosítani, az elhelyezett vagyonnal kapcsolatos minden apró pénzmozgást dokumentált a vagyont képező tőke elhelyezésétől egészen annak felszabadulásáig. Az így keletkezett iratok, számlák, nyugták és számadások együtteséből egy ember, jelen esetben a költő fia mindennapi életének olyan részletei bontakoznak ki, amelyek eddig kevésbé ismert közelségbe hozzák személyét és a körülötte állókat, egyszersmind irodalomtörténeti és művelődéstörténeti adalékokkal szolgálnak.

⁵ BFL IV.1343.i 6860/1870. (23617/1871. június 18.)

Petőfi Sándor halálát követően kistája mellé hivatalosan csak 1858-ban állítottak gyámat a Magyar Tudományos Akadémiától Petőfi Sándor összes költeményei után kapott díj kezelése érdekében. Zoltán első kirendelt gyámja nagybátyja, Petőfi István volt, akit 1858. december 30-án nevezett ki a pesti árvabizottmány (*Waisen-Comission*), de az esküt csak a legközelebbi pesti útja alkalmából, 1859. március 10-én tette le.⁶ Ekkor ún. gyámtársa volt Szendrey Júliának, Zoltán természetes gyámjának. Nem sokkal Júlia halála után, 1869. március 2-án István felmentést kért a gyámgondnoki tisztség alól arra hivatkozva, hogy messze lakik Pesttől. (Döntése egyébként már a korábbi években érlelődött benne Zoltán nevelésében őt ért kudarcok miatt.)⁷ A hivatal elfogadta a lemondást, és Istvánt a gyámi számadás elkészítésére kötelezte, amit ő Szendrey Ignácon keresztül nyújtott be a gyámhivatalhoz.⁸ Eszerint a nagybácsinak mintegy 453 forint többletkiadása volt Zoltán költségeivel kapcsolatban, de az összeg Zoltán tőkepénzéből való megtérítését nem kérte a gyámhivaltól. Mindössze arra a 35 forintos összegre tartott igényt, amit már a gyámi megbízatása után küldött Zoltánnak, hogy Kecskemétről Pestre utazhasson.⁹ Petőfi István ugyanis Zoltán „nem éppen kifogástalan magaviselete miatt nagyon is gyakran felmerült szükségletei fedezésére, részben pedig [...] folytonos betegeskedése miatt gyógyítási költségei törlesztésére kizárólag a sajátjából több száz forintot rúgó áldozatot hozott.”¹⁰

A nagyapa, Szendrey Ignác Petőfi István számadása mellett egy olyan számadást is benyújtott az árvabizottmánynak, ami azokat a saját kiadásait tartalmazta, amelyeket Zoltán megélhetésére 1868 júliusa és 1869 márciusa között fordított. Zoltán 1868 júliusában Sátorlajújhelyről utazott Pestre. Szeptembertől a következő márciusig nagyapja fizette a lakbérét, és a többi kiadás is Zoltán eltartását szolgálta, elsősorban étkezését, zsebpénzét, ruházódását, könyvvásárlásait és nem utolsósorban adósságainak kifizetését, a lakbérre kapott pénz elherdálását követően pedig annak pótlását. Szendrey Júlia 1868 szeptemberében bekövetkezett halálakor Zoltán részére a gyászruhát szintén nagyapja fizette. Szendrey Ignác a költségeit nem kívánta a gyámpénztárral megtéríttetni, mindössze azt jegyezte meg, hogy: „mely 314 ft 43 xr kiadási többlet bár kidobott pénznek tekinthető, a többi előbbienekkel együtt feledékenység fátyolával mellőzendő.”¹¹

Zoltán gyámjává 1869 júniusától Toldy József¹² Pest városi gyámügyészt nevezték ki azzal a megbízatással, hogy „a kiskorút az erény és istenfélés útján vezényelvén, hasznos honpolgárrá nevelje, vagyonát híven kezelje”.¹³ Mint látni fogjuk, Toldy József gyám az ily módon rábízott Petőfi Zoltánról lelkiismeretesen és empátiával gondoskodott. A fiú életének utolsó hónapjaiban az árvapénztárból kiigényelt pénzüsségeket kérelmező leveleiből őszinte aggodalom és rokonszenv olvasható ki gyámfia iránt.

Miután Zoltánt új gyám alá helyezték, Szendrey Ignác a fenti számadások benyújtásával egyszerre két, a Hazai Első Takarékpénztárnál 1865-ben, illetve 1867-ben elhelyezett, összesen 1128 forintból szóló takarékkönyvet is átadott a gyámpénztárnak, amelyek Petőfi Sándor után

⁶ Szilágyi 2002. 74., 77. p.

⁷ Ekkor a Békés megyei Pusztacsákon uradalmi jószágkormányzó volt a Geist-birtokon. Petőfi István 1867 februárjában írt levelei Szendrey Júliához és Petőfi Zoltánhoz. Pethő 1984. 239–240. p.

⁸ A számadás sajnos nem maradt fenn, csak Szendrey kísérőlevele. BFL IV.1343.i 6860/1870. (49142/1869. július 31.)

⁹ BFL IV.1343.i 6860/1870. (41142/1869. július 20.)

¹⁰ BFL IV.1343.i 6860/1870. (11722/1870. március 7.)

¹¹ BFL IV.1343.i 6860/1870. (49142/1869. július 31.)

¹² Nagyselmeci Toldy József (1838–1900) Pest városi gyámügyész, 1872-től Budapest székesfőváros tiszti főügyésze.

¹³ BFL IV.1343.i 6860/1870. (15823/1869. június 17.)

maradtak Zoltánra a „Gyulai Pál által kiadás alá rendezett versek kiadásáért nyert tiszteletdíj” formájában.¹⁴ A takarékbetétek után 1868. szeptemberig járó kamatokat Petőfi István mint gyám rendszeresen felvette, de számadásában azokat csak 1867. januárig szerepeltette bevételként. Az is igaz, hogy amikor elszámolt Szendrey Ignác előtt, átadott neki 120 forintot, ezért az árvabizottmány nem tett kifogást a számadás ellen.

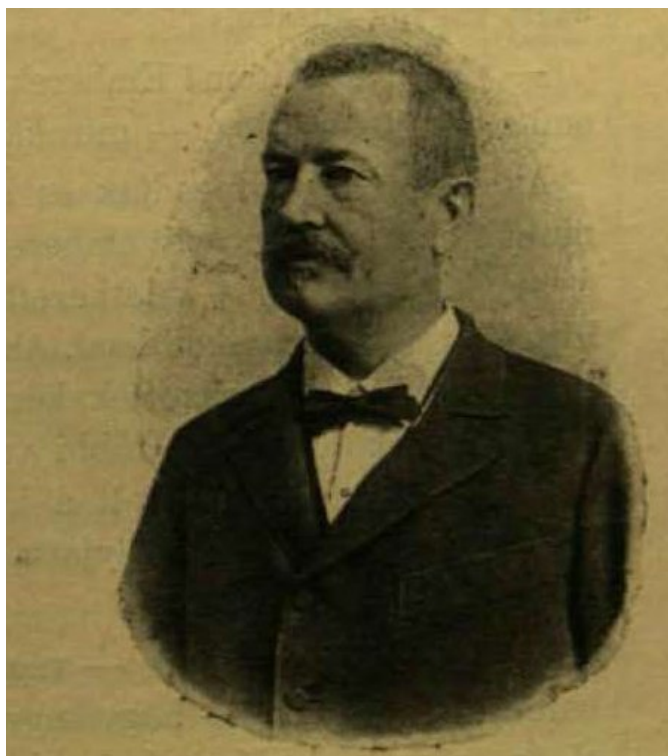
Szendrey Ignác

a Kiskori Deresi Zoltán árvára, illetőleg a befizetés az általános
által rend közzétételnek 1868. évi július havától 1869. évi július
haváig.

hónap	1868	1869	összesen
1868. évi július hó	100.00		100.00
1868. évi augusztus hó	100.00		100.00
1868. évi szeptember hó	100.00		100.00
1868. évi október hó	100.00		100.00
1868. évi november hó	100.00		100.00
1868. évi december hó	100.00		100.00
1869. évi január hó		100.00	100.00
1869. évi február hó		100.00	100.00
1869. évi március hó		100.00	100.00
1869. évi április hó		100.00	100.00
1869. évi május hó		100.00	100.00
1869. évi június hó		100.00	100.00
1869. évi július hó		100.00	100.00
1869. évi augusztus hó		100.00	100.00
1869. évi szeptember hó		100.00	100.00
1869. évi október hó		100.00	100.00
1869. évi november hó		100.00	100.00
1869. évi december hó		100.00	100.00
1870. évi január hó		100.00	100.00
1870. évi február hó		100.00	100.00
1870. évi március hó		100.00	100.00
1870. évi április hó		100.00	100.00
1870. évi május hó		100.00	100.00
1870. évi június hó		100.00	100.00
1870. évi július hó		100.00	100.00
1870. évi augusztus hó		100.00	100.00
1870. évi szeptember hó		100.00	100.00
1870. évi október hó		100.00	100.00
1870. évi november hó		100.00	100.00
1870. évi december hó		100.00	100.00
1871. évi január hó		100.00	100.00
1871. évi február hó		100.00	100.00
1871. évi március hó		100.00	100.00
1871. évi április hó		100.00	100.00
1871. évi május hó		100.00	100.00
1871. évi június hó		100.00	100.00
1871. évi július hó		100.00	100.00
1871. évi augusztus hó		100.00	100.00
1871. évi szeptember hó		100.00	100.00
1871. évi október hó		100.00	100.00
1871. évi november hó		100.00	100.00
1871. évi december hó		100.00	100.00
1872. évi január hó		100.00	100.00
1872. évi február hó		100.00	100.00
1872. évi március hó		100.00	100.00
1872. évi április hó		100.00	100.00
1872. évi május hó		100.00	100.00
1872. évi június hó		100.00	100.00
1872. évi július hó		100.00	100.00
1872. évi augusztus hó		100.00	100.00
1872. évi szeptember hó		100.00	100.00
1872. évi október hó		100.00	100.00
1872. évi november hó		100.00	100.00
1872. évi december hó		100.00	100.00
1873. évi január hó		100.00	100.00
1873. évi február hó		100.00	100.00
1873. évi március hó		100.00	100.00
1873. évi április hó		100.00	100.00
1873. évi május hó		100.00	100.00
1873. évi június hó		100.00	100.00
1873. évi július hó		100.00	100.00
1873. évi augusztus hó		100.00	100.00
1873. évi szeptember hó		100.00	100.00
1873. évi október hó		100.00	100.00
1873. évi november hó		100.00	100.00
1873. évi december hó		100.00	100.00
1874. évi január hó		100.00	100.00
1874. évi február hó		100.00	100.00
1874. évi március hó		100.00	100.00
1874. évi április hó		100.00	100.00
1874. évi május hó		100.00	100.00
1874. évi június hó		100.00	100.00
1874. évi július hó		100.00	100.00
1874. évi augusztus hó		100.00	100.00
1874. évi szeptember hó		100.00	100.00
1874. évi október hó		100.00	100.00
1874. évi november hó		100.00	100.00
1874. évi december hó		100.00	100.00
1875. évi január hó		100.00	100.00
1875. évi február hó		100.00	100.00
1875. évi március hó		100.00	100.00
1875. évi április hó		100.00	100.00
1875. évi május hó		100.00	100.00
1875. évi június hó		100.00	100.00
1875. évi július hó		100.00	100.00
1875. évi augusztus hó		100.00	100.00
1875. évi szeptember hó		100.00	100.00
1875. évi október hó		100.00	100.00
1875. évi november hó		100.00	100.00
1875. évi december hó		100.00	100.00
1876. évi január hó		100.00	100.00
1876. évi február hó		100.00	100.00
1876. évi március hó		100.00	100.00
1876. évi április hó		100.00	100.00
1876. évi május hó		100.00	100.00
1876. évi június hó		100.00	100.00
1876. évi július hó		100.00	100.00
1876. évi augusztus hó		100.00	100.00
1876. évi szeptember hó		100.00	100.00
1876. évi október hó		100.00	100.00
1876. évi november hó		100.00	100.00
1876. évi december hó		100.00	100.00
1877. évi január hó		100.00	100.00
1877. évi február hó		100.00	100.00
1877. évi március hó		100.00	100.00
1877. évi április hó		100.00	100.00
1877. évi május hó		100.00	100.00
1877. évi június hó		100.00	100.00
1877. évi július hó		100.00	100.00
1877. évi augusztus hó		100.00	100.00
1877. évi szeptember hó		100.00	100.00
1877. évi október hó		100.00	100.00
1877. évi november hó		100.00	100.00
1877. évi december hó		100.00	100.00
1878. évi január hó		100.00	100.00
1878. évi február hó		100.00	100.00
1878. évi március hó		100.00	100.00
1878. évi április hó		100.00	100.00
1878. évi május hó		100.00	100.00
1878. évi június hó		100.00	100.00
1878. évi július hó		100.00	100.00
1878. évi augusztus hó		100.00	100.00
1878. évi szeptember hó		100.00	100.00
1878. évi október hó		100.00	100.00
1878. évi november hó		100.00	100.00
1878. évi december hó		100.00	100.00
1879. évi január hó		100.00	100.00
1879. évi február hó		100.00	100.00
1879. évi március hó		100.00	100.00
1879. évi április hó		100.00	100.00
1879. évi május hó		100.00	100.00
1879. évi június hó		100.00	100.00
1879. évi július hó		100.00	100.00
1879. évi augusztus hó		100.00	100.00
1879. évi szeptember hó		100.00	100.00
1879. évi október hó		100.00	100.00
1879. évi november hó		100.00	100.00
1879. évi december hó		100.00	100.00
1880. évi január hó		100.00	100.00
1880. évi február hó		100.00	100.00
1880. évi március hó		100.00	100.00
1880. évi április hó		100.00	100.00
1880. évi május hó		100.00	100.00
1880. évi június hó		100.00	100.00
1880. évi július hó		100.00	100.00
1880. évi augusztus hó		100.00	100.00
1880. évi szeptember hó		100.00	100.00
1880. évi október hó		100.00	100.00
1880. évi november hó		100.00	100.00
1880. évi december hó		100.00	100.00
1881. évi január hó		100.00	100.00
1881. évi február hó		100.00	100.00
1881. évi március hó		100.00	100.00
1881. évi április hó		100.00	100.00
1881. évi május hó		100.00	100.00
1881. évi június hó		100.00	100.00
1881. évi július hó		100.00	100.00
1881. évi augusztus hó		100.00	100.00
1881. évi szeptember hó		100.00	100.00
1881. évi október hó		100.00	100.00
1881. évi november hó		100.00	100.00
1881. évi december hó		100.00	100.00
1882. évi január hó		100.00	100.00
1882. évi február hó		100.00	100.00
1882. évi március hó		100.00	100.00
1882. évi április hó		100.00	100.00
1882. évi május hó		100.00	100.00
1882. évi június hó		100.00	100.00
1882. évi július hó		100.00	100.00
1882. évi augusztus hó		100.00	100.00
1882. évi szeptember hó		100.00	100.00
1882. évi október hó		100.00	100.00
1882. évi november hó		100.00	100.00
1882. évi december hó		100.00	100.00
1883. évi január hó		100.00	100.00
1883. évi február hó		100.00	100.00
1883. évi március hó		100.00	100.00
1883. évi április hó		100.00	100.00
1883. évi május hó		100.00	100.00
1883. évi június hó		100.00	100.00
1883. évi július hó		100.00	100.00
1883. évi augusztus hó		100.00	100.00
1883. évi szeptember hó		100.00	100.00
1883. évi október hó		100.00	100.00
1883. évi november hó		100.00	100.00
1883. évi december hó		100.00	100.00
1884. évi január hó		100.00	100.00
1884. évi február hó		100.00	100.00
1884. évi március hó		100.00	100.00
1884. évi április hó		100.00	100.00
1884. évi május hó		100.00	100.00
1884. évi június hó		100.00	100.00
1884. évi július hó		100.00	100.00
1884. évi augusztus hó		100.00	100.00
1884. évi szeptember hó		100.00	100.00
1884. évi október hó		100.00	100.00
1884. évi november hó		100.00	100.00
1884. évi december hó		100.00	100.00
1885. évi január hó		100.00	100.00
1885. évi február hó		100.00	100.00
1885. évi március hó		100.00	100.00
1885. évi április hó		100.00	100.00
1885. évi május hó		100.00	100.00
1885. évi június hó		100.00	100.00
1885. évi július hó		100.00	100.00
1885. évi augusztus hó		100.00	100.00
1885. évi szeptember hó		100.00	100.00
1885. évi október hó		100.00	100.00
1885. évi november hó		100.00	100.00
1885. évi december hó		100.00	100.00
1886. évi január hó		100.00	100.00
1886. évi február hó		100.00	100.00
1886. évi március hó		100.00	100.00
1886. évi április hó		100.00	100.00
1886. évi május hó		100.00	100.00
1886. évi június hó		100.00	100.00
1886. évi július hó		100.00	100.00
1886. évi augusztus hó		100.00	100.00
1886. évi szeptember hó		100.00	100.00
1886. évi október hó		100.00	100.00
1886. évi november hó		100.00	100.00
1886. évi december hó		100.00	100.00
1887. évi január hó		100.00	100.00
1887. évi február hó		100.00	100.00
1887. évi március hó		100.00	100.00
1887. évi április hó		100.00	100.00
1887. évi május hó		100.00	100.00
1887. évi június hó		100.00	100.00
1887. évi július hó		100.00	100.00
1887. évi augusztus hó		100.00	100.00
1887. évi szeptember hó		100.00	100.00
1887. évi október hó		100.00	100.00
1887. évi november hó		100.00	100.00
1887. évi december hó		100.00	100.00
1888. évi január hó		100.00	100.00
1888. évi február hó		100.00	100.00
1888. évi március hó		100.00	100.00
1888. évi április hó		100.00	100.00
1888. évi május hó		100.00	100.00
1888. évi június hó		100.00	100.00
1888. évi július hó		100.00	100.00
1888. évi augusztus hó		100.00	100.00
1888. évi szeptember hó		100.00	

Küzdelem a betegséggel

Toldy József valódi gyámja lett Petőfi Zoltánnak. A Pest városi tisztviselő nem állt rokoni kapcsolatban a családdal, egyéb kötődése sem ismert, mégis a költő fiához való viszonyulása túlmutat a hivatali kötelezettségtől elvárható gondoskodáson.

4. kép. Toldy József Pest városi gyámügyész, Petőfi Zoltán gyámja.
([OSZK Digitális Képtár, képszám: DKA-036101](#))

Megismerkedésükkor azonnal látta, hogy a fiú egészségi állapota aggasztó. Első dolga az volt, hogy orvossal megvizsgáltassa, aki megállapította, hogy Zoltán előrehaladott tüdőbajban szenved. Valószínűleg az orvos javaslatára döntött úgy, hogy Zoltánt a morvaországi Rosenau (ma Rožnov pod Radhoštěm, Csehország) fenyvesekkel körülvett fürdőhelyére küldi pihenni, ahol akkor savókúrát kínáltak a betegeknek. Zoltán elhanyagolt ruházatának lecserélésére is szükség volt, ezért a gyámpénztár a gyám kérésére 200 forintot utalt ki a fiú apai örökségéből.¹⁵

Zoltán 1869. július-augusztusban összesen hat hetet töltött Rosenauban, ahol a kúrák hatására kínzó köhögése megszűnt, de „*aggasztó stádiumig kifejlett mellbajából teljesen és gyökeresen kigyógyítani*” nem lehetett. Ugyanakkor, ahogyan Toldy kiemelte, gyámoltjában „*a jobb útra térésnek komoly bizonyítékait vélem fölfedezhetni*”.¹⁶ Hazaérkezése után gyámja

¹⁵ BFL IV.1343.i 6860/1870. (46354/1869. július 15.) Bár Toldy a gyámpénztárnak írt kérvényében a ruhavásárlásra mint indokolt kiadásra hivatkozott, a Zoltánnak írt leveléből egyértelmű, hogy nem ítélte szükségesnek az őszi nadrág és mellény beszerzését, és megfeddte Zoltánt, amiért a neki kiutalt pénzből ruhára költött. Pethő 1984. 298. p.

¹⁶ BFL IV.1343.i 6860/1870. (62132/1869. október 14.). Ennek megjegyzése valószínűleg azért volt fontos, mert amikor Toldy a Rosenauban tartózkodó Zoltánnak augusztusban írt levelében önmérsékletre kérte a fiút, arra hivatkozott, hogy a gyámhivatal „*szerefölött criticusan ítéli és bírálja meg az elébe kerülendő kiadásokat.*” Pethő 1984. 298. p.

fedezte a költségeit. A tőle kapott pénzből kifizetett költségekről Zoltán napi kimutatást készített.

Seb. Tóthy József kiskori gyámügyes le, mint törvényhatóság kinevezett gyámjából kinal. hivatalára s megnyugtatóként erre el. ismerem miszerint folyó 1869 September 1-től fogva folyó évi October 20-ig beresolag a következő kiadásokban:

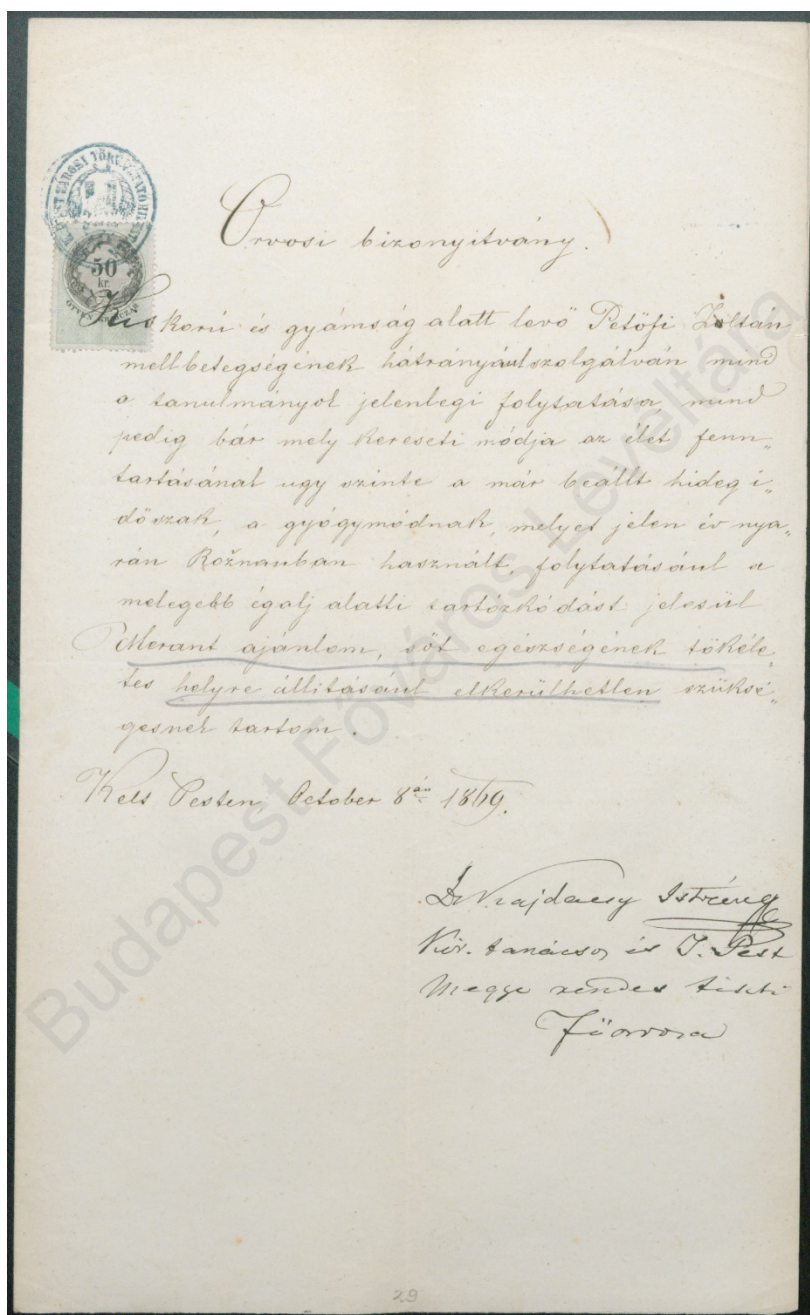
869 Sept. 1-ig. Kiskorából kinal. ekkorin szállás nem kapás miatt szállodába kintolódva ennél bére fejében	
" " 4. Elelem s apróság	3 frt
" " 7. Apróbb kintolási	1-55
" " 11. fél havi ebéd s napi sütségre	5 -
" " 12. Egész havi szállása	10 -
" " 14. Napi sütséglet	3 -
" " 20. Mosás	2 -
" " 25. Napi sütséglet	3 -
" " 28. fél havi ebédre	5 -
" " Napi sütségre	2 -
Oct. 4. Ripó kintolási mörine stb.	5 -
" " 8. fél havi szállás	5 -
" " Napi sütséglet	1 -
" " 11. Várm. reggeli ebéd fél havi	10 -
" " 18. Apróbb sütséglet	2 -
" " 21. Foglalkozás mosás s sütséglet	5 -
" " 23. Egy oszt. magyar. Várm. kintolási	1/20 -
Összesen kintol.	78/25 k.

Száll. helyen nyolc forint 25 dkt fennkintolási gyámjából utól kényleg kereimber vettem.

Pest Pesten 1869 Oct. 20. (Petőfi Zoltán)

5. kép. Petőfi Zoltán kimutatása a gyámjától kapott pénz elköltségéről.
(BFL IV.1343.i 6860/1870. 58832/1870. december 23. melléklete)

Szállása nem lévén, szeptember első napjaiban egy héten át szállodában lakott, majd másfél hónapig szobát bérelt. Hazatérésekor Kajdacsy István pesti tiszt főorvos megvizsgálta és azt javasolta, hogy egészségi állapotának fenntartása érdekében a téli időszakot a tiroli Meranban töltsen. Együttal Zoltánt eltiltotta minden szellemi, főként asztal melletti munkától.

6. kép. Dr. Kajdacs István orvosi véleménye Petőfi Zoltán állapotáról.
(BFL IV.1343.i 6860/1870. 58832/1870. december 23. melléklete)

Toldy gyám korábbi költségei megtérítésére és a meráni tartózkodásra összesen 500 forintot kért a gyámpénztártól. Ezt már nem lehetett a kamatokból fedezni, és ekkor kellett először hozzányúlni az atyai örökségből letett tőkepénzhez.¹⁷

Petőfi Zoltán 1869. október 21-én Pesten még fogat húzatott, majd az útra készülve megvásárolta az osztrák-magyar vasúti hálózat térképét, és október 23-án – pár napos bécsi kitérővel – elutazott Meranba, ahol több mint fél évet tartózkodott.¹⁸ Ott Franz Berger vendéglős-panziótulajdonosnál szállt meg.

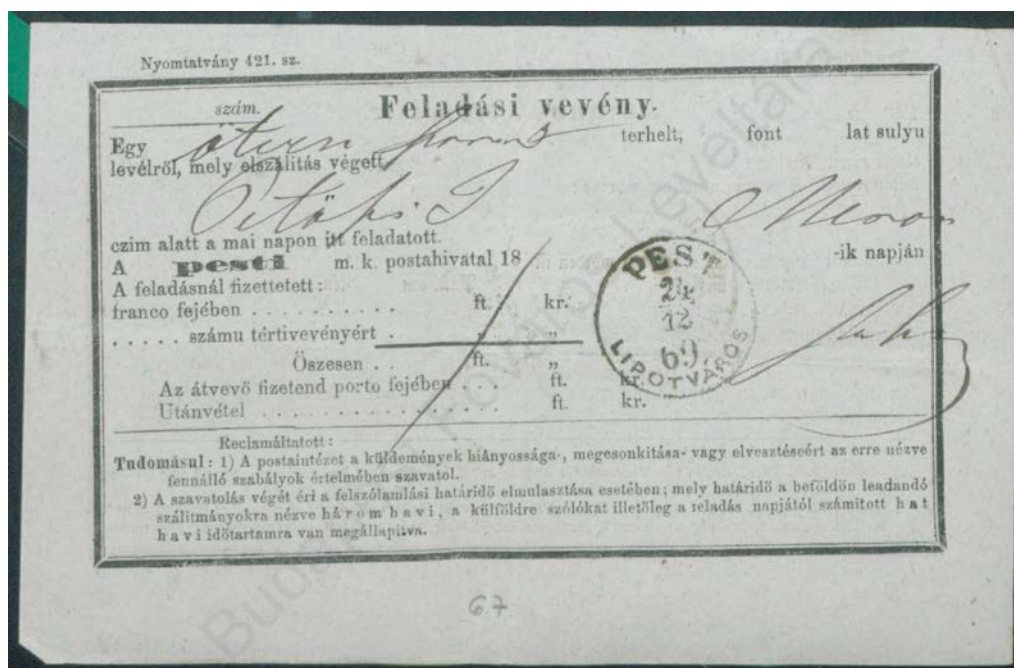
¹⁷ BFL IV.1343.i 6860/1870. (62132/1869. október 14.)

¹⁸ Petőfi Zoltán kimutatása a gyámtól átvett összeg elköltéséről. 1869. október 23. Toldy József gyámatya számadásának melléklete. BFL IV.1343.i 6860/1870. (58832/1870. december 23.)

7. kép. Meran (ma Merano, Olaszország)
([A képeslap a szerencsi Zempléni Múzeum gyűjteményéből származik.](#))

Zoltán felelőtlenül bánt minden rendelkezésére bocsátott összeggel, ezért költségei fedezése érdekében Toldy kénytelen volt újabb és újabb összegeket küldeni a fiúnak Meranba.

8. kép. Utalvány Zoltánnak szóló pénzküldeményről.
(BFL IV.1343.i 6860/1870. 58832/1870. december 23. melléklete)

Minden ilyen alkalommal figyelmeztette léhaságára, és önmérsékletre kérte. Amikor megsejtette, hogy a Zoltán által készített egyik költségkimutatás valótlan, Toldy önérzetesen kikérte magának, hogy a fiú meg akarta őt tévesztetni, egy következő levelében pedig a megsértődött Zoltánt figyelmeztette a gyámnak kijáró tiszteletteljes hangnemre és az intézkedéseikhez való alkalmazkodás kötelezettségére.¹⁹ Egyértelmű tehát, hogy a gyám, bármilyen jóindulattal is igyekezett Zoltán sorsát terelgetni, a fiú felelőtlen életmódja miatt gyakran érte bosszúság, amit nem hagyott szó nélkül. Viszonyulásában egyfajta kettősség ragadható meg: miközben a fiút szükség esetén határozottan rendre utasította, a gyámhivatal előtt őt védelmezve képviselte az érdekeit.

A Toldy által korábban igényelt pénz csak részben fedezte ezeket a fürdői költségeket, ezért ismét neki kellett bizonyos összeget megelőlegeznie. Mivel nem látta jónak, hogy az atyai örökséget tovább nyirbálják, Gyulai Pál íróhoz fordult annak érdekében, hogy a Magyar Írók Segélyegyleténél²⁰ 300 forintos segélyt járjon ki Zoltán részére. Gyulai, aki gondozta a költő írói hagyatékát, másrészt Zoltán anyai nagynénjének, Szendrey Máriának a férje volt, tehát Zoltánnal rokon kapcsolatban is állt, vonakodott a kérésnek engedni.²¹ Toldy többszöri sürgetése ellenére az egyesület végül csak 1870. április 21-én döntött a kérdésben. Az egyesület döntéséről szóló jegyzőkönyvi kivonatot megküldték Toldynak, akinek legnagyobb meglepetésére – „*gondosan kiszemelt kifejezéssel ugyan, de szegény gyámoltam fejére rá olvasott dörgő argumentációk felsorolásának meg előzése mellett*” – elutasították Zoltán támogatását.²² A gyámatya a jobb egészségi állapotba került fiú hazautazását május elejére tervezte, ezért – más megoldás hiányában – április végén újabb 350 forintos összeg kiutalására kért engedélyt, amiből a március-április havi meráni költségeket, a hazautazást és a hazaérkezéskor felmerülő költségeket kívánta fedezni.²³ Zoltán végül csak május 20-a körül indult el Meranból Bolzano felé. Szállásdíját nem tudta maradéktalanul kifizetni, 55 forint tartozás hátrahagyásával távozott.²⁴ Bolzanóból vonaton utazott hazafelé, de Bécsben annak ellenére megszakította az útját, és maradék pénzét is elköltötte mulatásra,²⁵ hogy Toldy ezt neki határozottan megtiltotta.²⁶ Felkereste Kicska Emil orvostanhallgató barátját is.²⁷ Pestre június elején érkezett, ahol ellátásáról – beleértve szállást, kosztot, ruhát –, valamint ismét súlyosbodó betegsége miatt szükségessé vált orvosi kezeléséről, gyógyszereinek kiváltásáról Toldy József gondoskodott a saját pénzéből, miközben a gyám gondnoki díjról is lemondott. 1869 júliusa és

¹⁹ Pethő 1984. 301–302., 305–306. p.

²⁰ A Magyar Írói Segélyegylet, amely 1861-ben alakult, az irodalmi munka, az írás mint hivatás támogatását tűzte ki célul, ugyanakkor az írói özvegyek és árvák támogatását is, azaz a keresztényi könyörületeség alapján megteremtette a szakmai szolidaritás intézményét. T. Szabó 2019. 356–357., 363. p. Az egyesület elnöke 1862 és 1877 között Gyulai Pál volt, aki szerint az egyesület által „*a keresztény emberiségnek s az irodalmi munkásság tiszteletének emelt oltárt a magyar hazafiság*”.

²¹ Gyulai Pál jóindulattal és aggodalommal viseltetett Zoltán iránt, de mint évekkel korábban hasonló helyzetben már megírta Zoltánnak, pénzügyi támogatással nem szeretne volna tovább táplálni könnyelműségét. Pethő 1984. 263–264. p.

²² A Segélyegylet elutasító határozatát közli: Déry 1909. 117–119. p.

²³ BFL IV.1343.i 6860/1870. (21409/1870. április 27.)

²⁴ Franz Berger 1870. május 7-én kiállított váltóját csak a hagyatéki eljárás végén egyenlítették ki. Szendrey Ignác számadása és mellékletei. BFL IV.1343.i 6860/1870. (16543/1871. április 16.)

²⁵ Déry 1909. 124. p.

²⁶ „*Ez összeget, melyet nem áll módomban előbb expediálni, május 2-ig, legkésőbb 3-ig multhatatlanul kezeihez veszi, s annak vételével rögtön haza Pestre utaz. Előre kijelentem azonban, hogy én semmiféle kék-kirándulás, vagy útközbeni pihenés, kitérés költségeit meg nem térítem, meg nem téríthetem.*” Toldy levele Zoltánhoz, 1870. április 30. Közli: Pethő 1984. 318. p.

²⁷ Kicska Emil Déry könyvének megjelenését követően, arra reflektálva a *Pesti Hírlap*ban írta meg emlékeit Zoltánról, és megemlégett a bécsi találkozásukról is. *Pesti Hírlap* 1910. március 27. 90–92. p.

1870 novembere között összesen 1729 forint 95 krajcárt költött Zoltán kiadásaira. A költségek elsősorban Zoltán nyolchavi külföldi fürdői tartózkodása és ottani folyamatos költekezései miatt rúgtak ilyen magasra.

Küzdelem a halállal

Visszaérkezve Pestre, június-augusztus hónapra Toldy gyámatya Nagy Józsefné lakásán bérelt ki szobát Zoltánnak, az asszony reggelivel is ellátta a fiút. A számlákból feltárható adatok szerint augusztus közepéig lakott Nagy Józsefnénál, amikor elutazott Szabadszállásra,²⁸ ahol valószínűleg szeptember végéig tartózkodott. Itt apja unokatestvérénél, Baranyai Sándornál lakott. Pestre való visszatérése után október 1-étől Sinkovits Stefánia postatisztné házába, a Sándor utca 12. szám alá költöztették a súlyosan beteg fiút.²⁹ Itt barátja, Dolinai Gyula bérelt lakást, melynek egyik szobáját lakta, a másikban a *Tanuló Ifjúság Lapja* szerkesztősége székel. Ez utóbbit engedte át Zoltán részére.³⁰ A minderről mit sem tudó nagypapa ekkor a Sándor utca 17. szám alatt lakott, és csak később értesült arról, hogy unokája a közelében haldoklik. Zoltán számára Sinkovitsné biztosította az ágyneműt, matracot, paplant és két párnát, amiért Toldy több részletben fizetett, majd a fiú halála után egy 40 forintos összeget is átadott az asszonynak, kárpótlásul a betegápolás miatt elmulasztott teendőiért.

Az első napokban Zoltán még talpon volt, egy alkalommal bérkocsin a Városligetbe is kikocsizott.³¹ Nemsokára azonban ágynak esett. Sinkovits Stefánia valószínűleg az orvosokkal is konzultálva, odaadással gondoskodott Zoltán bőséges és minőségi táplálásáról. A háziasszony egyben Zoltán ápolója is volt, beszerezte az előírt orvosságokat, orvostól gondoskodott. A halálos beteg fiú élete utolsó heteiben kapta talán a legnagyobb figyelmet. Megindító látni, hogy az életmódja miatt is rosszul táplálkozó Zoltánt utolsó napjaiban mennyi földi jóval igyekeztek ellátni és kárpótolni, és a tokaji bort sem tagadták meg tőle. Körtét, szőlőt, narancsot, gesztenyét és kandírozott gyümölcsöt evett, citromos limonádét, ribizli szörpöt és gyógyhatású Selters-vizet ivott. Fogyasztott kávé, szardíniát, háziasszonya süteménnyel, bonbonnal és csokoládéval kedveskedett neki. Kúrálását szolgálta a méz, a köhögés elleni cukor és a növényi szirup is. Sinkovits Stefánia hideg sültet és aszpickos sonkát készített számára, és valószínűleg orvosi előírásra tíz napon át nyers hússal, illetve borjúhússal táplálta.³²

²⁸ Szilágyi 2002. 80. p.

²⁹ „A Sándor utca [ma Bródy Sándor utca] 12-ik számú ház régi épület volt, az udvarát tornác futotta körül, melynek vaskos, szögletes oszlopai boltozott íveket tartottak. A falak sárgára voltak meszelve, az udvaron néhány akácfa állott, a tövükben egy-egy marok fű. Az ambitus árnyékos, homályos volt, és egy lépcsőfokkal mélyebben feküdt az udvarnál. Petőfi Zoltán, amíg a sorvadás le nem verte a lábáról, egy karosszékből nézte a természet lassú haldoklását, élete szomorú jelképét. De október első felében még hitt a felgyógyulásában, hitt jövőjében, és tele szívvel remélte, hogy a dicsőség koszorújából neki is jut egy-két babérlevél.” Déry 1907. 114. p.

³⁰ Uo. 130. p.

³¹ Zoltán utolsó napjait Déry részletesen leírja, mi itt csak az általa nem említett adatokat közöljük.

³² Sinkovits Stefánia elszámolása Petőfi Zoltán ellátásáról. 1870. november 18. Toldy József gyámatya számadásának melléklete. BFL IV.1343.i 6860/1870. (58832/1870. december 23.)

A beteg fiút Polyák Mór és Buzay Károly³³ orvosok látogatták és kezelték. Állapotáról egy orvosi konzílium is tanácskozott, amelybe Toldy nem kisebb szaktekintélyt, mint id. Korányi Frigyes egyetemi tanárt kérte fel, akinek ezért két aranyat fizetett.³⁴

870 Beszámoló 1 szívtől Petőfi Zoltán
m. névű kórház kórház számla

1-30 ig 30 Készlet	3 fl.
Készlet	30
Készlet	15
Készlet	6
Készlet elleni kassza	20
Készlet Készlet	10
Készlet	10
Készlet	31
Készlet	5
Készlet	50
Készlet	30
Készlet	10
Készlet	45
Készlet	2/10
Készlet 3 fl.	80
Készlet	8 fl. 52. x.
Készlet	8 fl.
Készlet	40
Készlet	88
Készlet	2 fl. 40
Készlet	3 fl. 12
Készlet	2 fl. 60
Készlet	1 fl. 50
Készlet	30
Készlet	30
Készlet	1 fl. 20
Készlet	1 fl. 42
Készlet	30
Készlet	40

9. kép. Sinkovitsné kimutatása Petőfi Zoltán ellátásáról.
(BFL IV.1343.i 6860/1870. 58832/1870. december 23. melléklete)

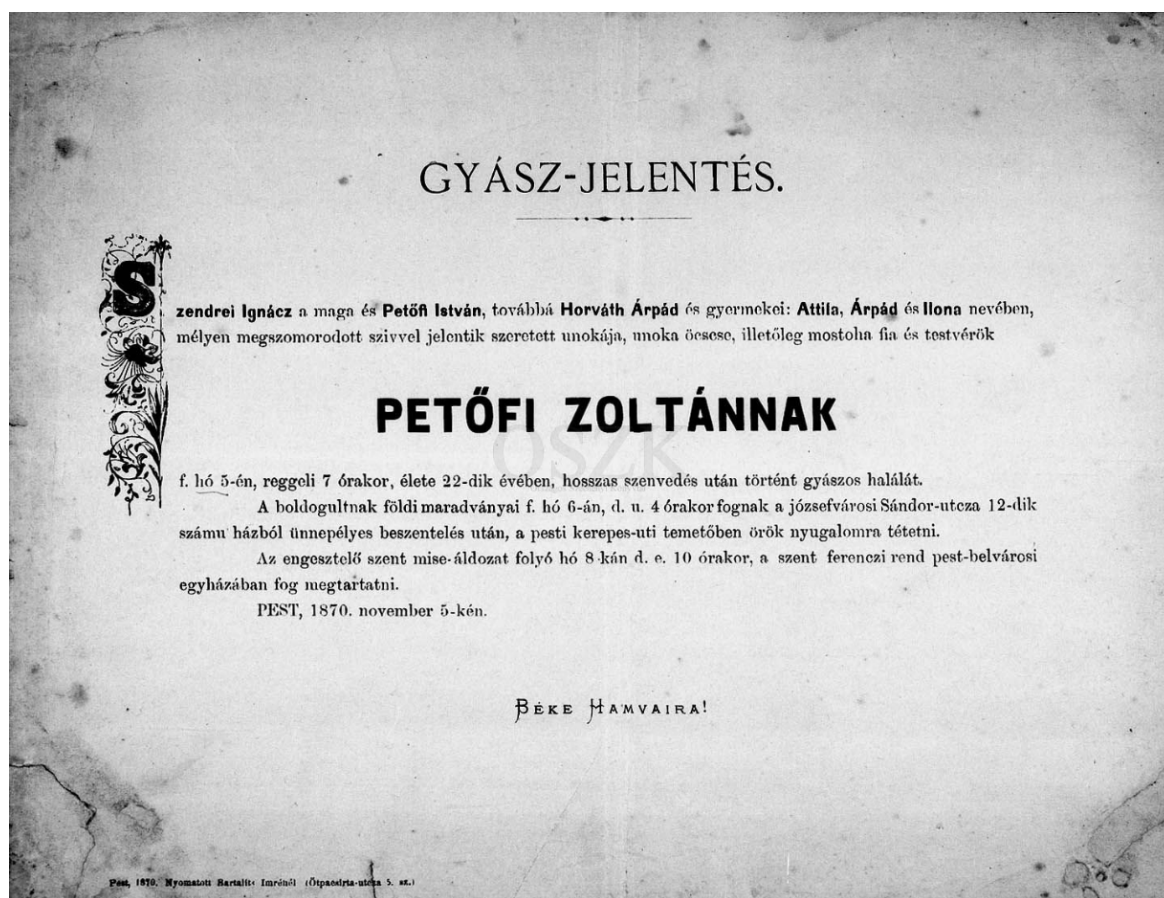
³³ Dr. Buzay Károly 1874-től VIII. kerületi tisztiorvos:

https://library.hungaricana.hu/hu/view/BPSZKJ_1880/?query=buzay%20orvos&pg=105&layout=s

³⁴ Korányi Frigyes orvos elismervénye a tiszteletdíj átvételéről. 1870. november 29. BFL IV.1343.i 6860/1870. (58832/1870. december 23.)

Halála és temetése

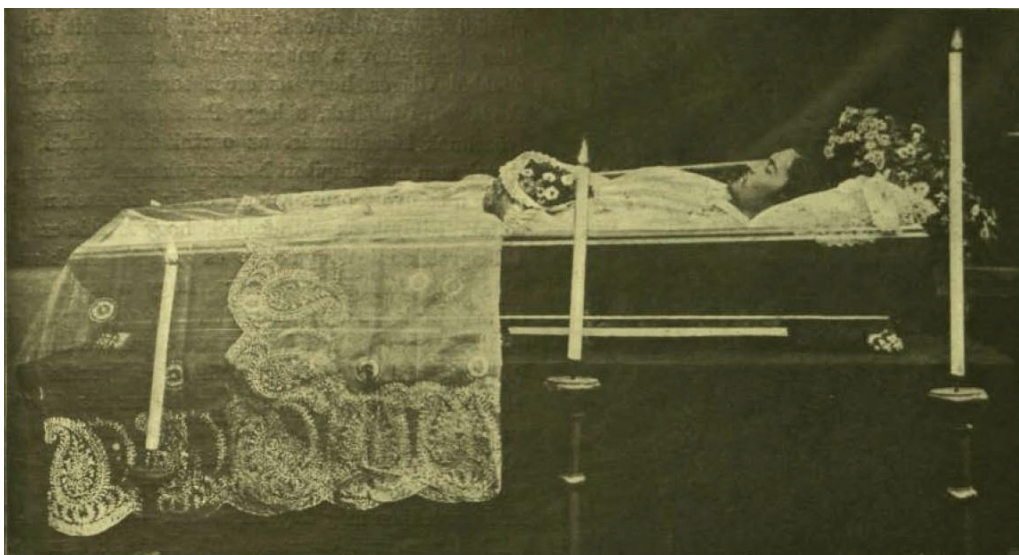
Petőfi Zoltán 1870. november 5-én reggel hunyt el a Sándor utca 12. szám alatt számára bérelt szobában.

10. kép. Petőfi Zoltán gyászjelentése. Pest, 1870. november 5.

([OSZK Gyászjelentések](#))

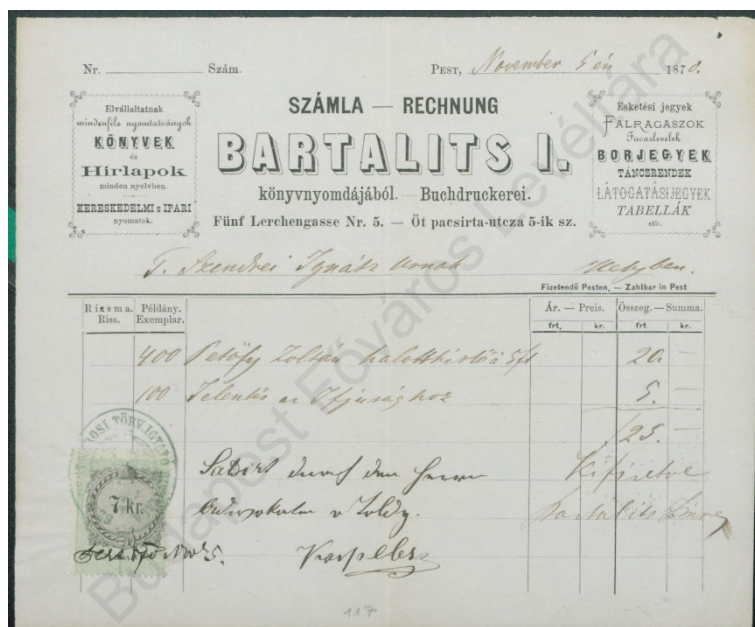
Az élete utolsó napjaiban keletkezett számlák tanúsága szerint a körülötte állók számoltak közeli halálával, és tisztességes eltemetése érdekében gondoskodtak megfelelő ruházatról. Erre utal, hogy november 1-én Kostits János Úri utcai (ma Párizsi utca 5. – Petőfi Sándor utca 11. sz. alatti) divatáru kereskedőnél egy mellényt vásároltak számára. Pár nappal korábban egy fehérenemű kereskedőnél 3 darab, részére vásárolt alsónadrág árát is kifizették. A halottmosdatást követően, amire 2 forintért egy asszonyt fogadtak fel, Zoltánt ezekbe a ruhákba öltöztették. A fiút a Sándor utcai házban ravatalozták fel.

11. kép. Petőfi Zoltán a ravatalon.
(OSZK Digitális Képtár, képszám: DKA-040277)

A temetkezéssel kapcsolatos teendőket maga a szállásadó, Sinkovits Stefánia és a nagypapa, Szendrey Ignác vették kezükbe. Szendrey a pesti *Aul és Hoffmann* temetkezési céget bízta meg a temetés megszervezésével, majd sírkövet rendelt Gerendai sírkövesnél. Bartalits Imre Ötpacsirta utca 5. szám alatti nyomdájában 400 darab gyászjelentést („halothírlő”) rendelt, aminek a szétküldésére egy hordárt fogadtak fel. Sinkovits Stefánia a házmesterrel külön díj ellenében a temetés napjára kitakaríttatta a ház udvarát.

A nyomdász által kiállított számlán „*Jelentés az ifjúsághoz*” című tétel is szerepelt, amit 100 példányban nyomtattak ki.³⁵

12. kép. Bartalits nyomdász számlája.
(BFL IV.1343.i 6860/1870. 58832/1870. december 23. melléklete)

³⁵ A nyomtatványból nem található példány a hagyatéki iratok között, ezért ennek tartalmát és pontos célját nem ismerjük.

A temetés másnap, november 6-án vasárnap volt. Az *Ellenőr* aznapi számában a gyászír közlése mellett felhívás is megjelent, hogy minél több diák, egyetemi hallgató vegyen részt a temetésen. A gyászolókat a halottas házhoz várták, ahonnan az Ősz utca irányába felsorakozva kísérték végig a halottaskocsit a Kerepesi temetőbe.³⁶

“Halottaságynál négyen állottak: Szendrey Ignác, a 70 éves nagytya, Dolinai Gyula, a hű barát, Sinkovics Stefánia s ennek a férje. Petőfi István csak másnap érkezett meg. Halálának híre villámgyorsan terjedt el a fővárosban. Az egyetemi ifjúság és egyéb tanulók, szívükben a kegyelet legnemesebb érzelmeivel, zarándokoltak a halottasházhoz, és ezrekre menő tömegben csatlakoztak harmadnap a gyászkísérethez. A temetés oly impozáns volt, hogy a két év előtti Batthyány-temetésre emlékeztetett. Az írói világ szinte teljes számmal jelent meg, az élén Arany Jánossal, kit nyilvánosan sírni bizonyára ekkor láttak először és utoljára.

Anyja sírja közelébe temették a Kerepesi-úti temetőbe.”³⁷

Szendrey Ignác másnap több újságban is feladott hirdetést, amiben megköszönte a részvételt a temetésen. Egyúttal előrevetítette, hogy háláját valamilyen más gesztussal is ki fogja fejezni. Erre a hagyatéki eljárás lefolytatását követően került sor.

A hagyaték

1870. november 9-én Toldy József gyám – kötelezettségének eleget téve – Pest város törvényszékénél bejelentette, hogy gyámoltja elhunyt, és 800 forintot igényelt Zoltán örökségéből a temetés költségeinek kifizetésére, valamint a fiú utolsó pesti hónapjaiban keletkezett költségeinek megtérítésére.³⁸ Toldy beadványát azonban egyelőre *ad acta* tették, mivel először is leltárt kellett felvenni Zoltán javairól, össze kellett írni a tartozásokat, majd meg kellett határozni az örökösök körét, és az alapján fel kellett osztani Zoltán örökségét. Mindezek lebonyolítására az árvabizottmány hivatalból Melly Józsefet bízta meg 30 napos határidővel.³⁹ Melly kiküldött december 24-én nyújtotta be a törvényszéknek Petőfi Zoltán hagyatéki leltárát,⁴⁰ és azt a javaslatot tette, hogy a leltárban szereplő tartozások kifizetésével Szendrey Ignácot bízzák meg. Ez meg is történt, a nagypapa december 31-én be is nyújtotta a tartozások kifizetéséről szóló kimutatását.

A kimutatás szerint a temetési költségen és Toldy gyám követelésén felül további kifizetendők is voltak még. Baranyai Sándornak Szabadszálláson, akinél Zoltán hat hetet töltött, 50 forinttal tartozott; Gyulai Pálnak 20 forint követelése volt, és Szendrey Ignác is visszakérte azt a 65 forintját, amit megelőlegezett. A nagypapa pénzzé tette a földhitelintézeti zálogleveleket is a Báron testvérek bank- és pénzváltó üzletében.⁴¹

³⁶ *Ellenőr* 1870. november 6. 2. p.

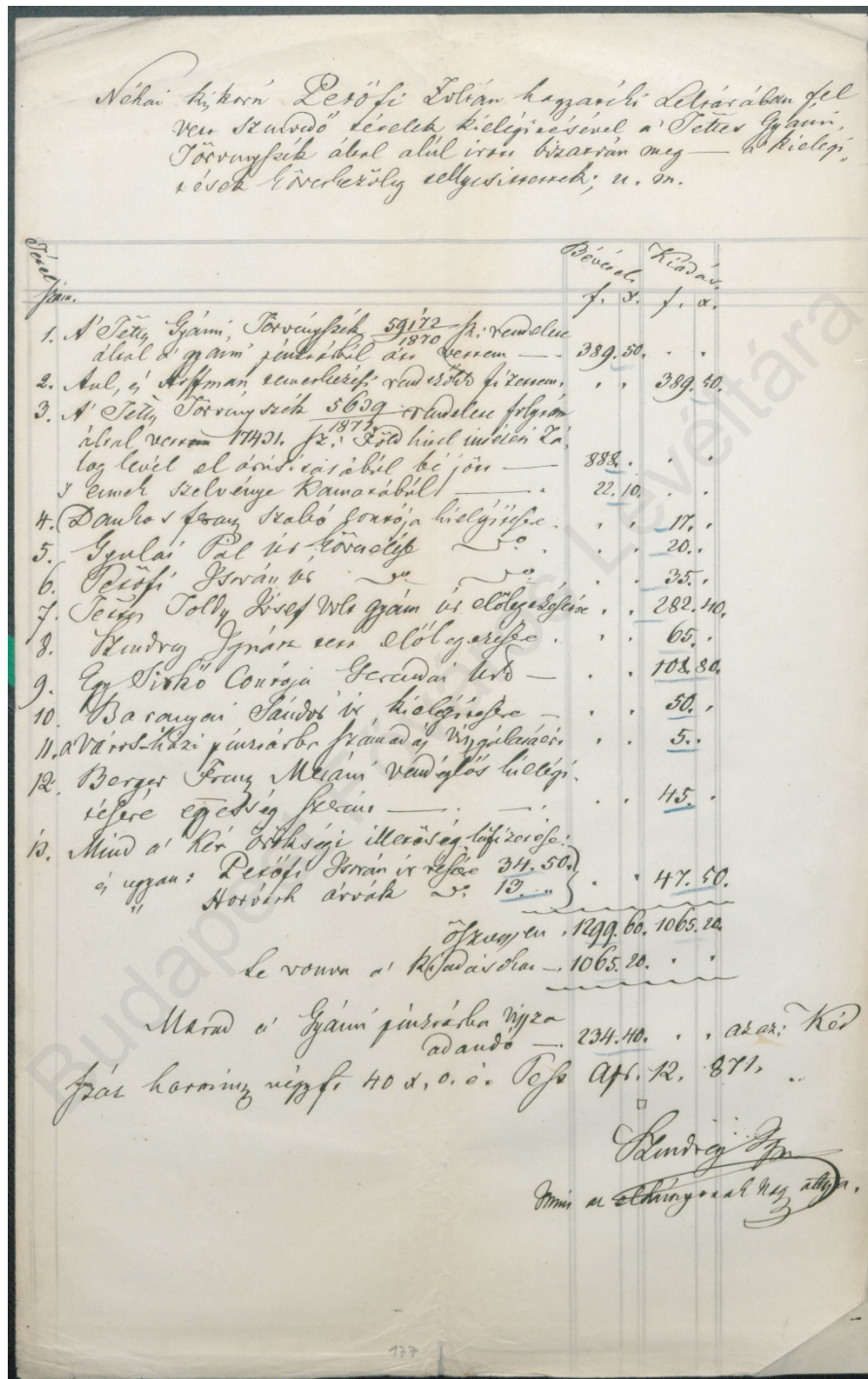
³⁷ Déry 1907. 116. p.

³⁸ BFL IV.1343.i 6860/1870. (52431/1870. november 9.)

³⁹ BFL IV.1343.i 6860/1870. (52431/1870. november 12.)

⁴⁰ Sajnos azonban a hagyatéki leltár nem maradt fenn az iratok között.

⁴¹ BFL IV.1343.i 6860/1870. (16543/1871. március 27.)

13. kép. Szendrey Ignác kimutatása a Zoltán után maradt költségek és tartozások kifizetéséről.
(BFL IV.1343.i 6860/1870. 16543/1871. március 27.)

Zoltán személyes tárgyai tekintetében figyelemre méltó a leltározással megbízott törvényszéki tisztviselő feljegyzése: „Petőfi István megbízottja Szendrey Ignác úrnak kérelméhez képest a hagyatékba tartozó, a bemutatott leltár 3-14. tételei alatt felvett csekély értékű tárgyak Petőfi Istvánnak osztály részébeni betudása mellett a becsáron annál is inkább átengedendők volnának, mivel alig remélhető, hogy egy netán megtartandó költséggel járó

nyilvános árverés alkalmával azokért mint igen csekély értékű tárgyakért még csak a becsárt is elérni lehessen.”⁴²

A nagyapa elszámolását a temetéssel kapcsolatos és egyéb költségekről a törvényszék átadta a számvevői hivatalnak, hogy vessék össze Petőfi István korábbi számadásával. A tiszta hagyaték megállapításáig csupán a temetési költségek csaknem 400 forintos összegének Szendrey Ignác részére történő megtérítését engedélyezték.⁴³ Zoltánt tehát nem nagyapja költségén temették el, hanem saját örökségéből fizették ki temetése költségeit.

A számvevőség 1871 februárjában tette meg a jelentését a törvényszék részére Petőfi Zoltán hagyatéka ügyében. Minden számadást rendben talált, hátra volt még Toldy József költségeinek megtérítése és a fenti néhány kisebb tartozás kifizetése. Zoltán hagyatékából vonták le az örökösök által fizetendő 47 forint 30 krajcáros illetéket is.

A hivatal a mindezek után maradt tiszta hagyaték Petőfi Istvánra eső részét Szendrey Ignácon keresztül rendelte el kifizetni. A Horvát-gyerekek örökségéről úgy rendelkezett, hogy helyezték el a gyámpénztárnál kezelt árvatömeg mellett.

Pontosan egy évvel később Szendrey Ignác és Petőfi István a *Budapesti Közlöny*ben közzé tették, hogy Zoltán óhajának megfelelően örökségét jótékony célra fordítják, szegény sorsú, de jó magaviseletű tanulók megsegítésére. A pesti állami gimnázium részére egy 400 forintos alapítványt hoztak létre,⁴⁴ és további 20-20 forintot adtak a pesti piarista gimnázium, az egyetemi segélyegylet és az írói segélyegylet részére.⁴⁵

Levéltári források

Budapest Főváros Levéltára (BFL)

IV.1343.i Pest Visszaállított Városi Törvényszékének iratai, hagyatéki iratok.

Felhasznált irodalom

- Déri 1907. Déri Gyula: Petőfi Zoltánról. In: *Petőfi-album. Adatok, okmányok és képek Petőfi Sándor diadalútjáról*. A Pesti Napló kiadása. Budapest, 1907.
- Déri 1909. Déri Gyula: *Petőfi Zoltán*. Petőfi-könyvtár XV. Szerkesztik: Endrődi Sándor és dr. Ferenczi Zoltán. Budapest, 1909.
- Jakab 2023. Jakab Réka: Az ismeretlen hagyaték. Gondolatok a Szendrey Júlia halála után lefolytatott hagyatéki eljárásról. *Budapesti Levéltári Mozaikok* 2023/1. DOI: [10.56045/BLM.2023.1](https://doi.org/10.56045/BLM.2023.1)

⁴² Melly József törvényszéki kiküldött beadványa. 1870. december 24. BFL IV.1343.i 6860/1870. (59172/1870. december 27.)

⁴³ BFL IV.1343.i 6860/1870. (59172/1870. december 31.)

⁴⁴ Az alapítólevél 1872. január 14-én kelt, közli: Pethő 1984. 335–336. p.

⁴⁵ *Budapest Közlöny* 1871. november 7. 5604. p.

- Pethő 1984. Pethő György: *Közelről. Irodalmi forgatókönyv és dokumentumok Szendrey Júlia és Petőfi Zoltán életéből 1850–1870.* Budapest, 1984.
- Szilágyi 2007. Szilágyi Márton: Petőfi Zoltán konfliktusos élete és halála. In: Uő. szerk.: *Határpontok.* Budapest, 2007. 119–132. p.
- T. Szabó 2008. T. Szabó Levente: [Az irodalmi hivatásosodás és az írói szolidaritás új formái a 19. század közepén: a Magyar Írói Segélyegylet esete.](#) In: *Irodalomtörténet* 39/89. évf. 3. sz. 2008. 347–377. p.

Impresszum

Budapesti Levéltári Mozaikok

A kiadó neve: Budapest Főváros Levéltára
A kiadó székhelye: 1139 Budapest, Teve u. 3-5.
Felelős kiadó: Dr. Kenyeres István főigazgató

Főszerkesztő: Dr. Simon Katalin

Szerkesztőség: Fazekasné Dr. Toma Katalin, Dr. Fehér Csaba, Dr. Garami Erika, Dr. Ternovác Bálint, Dr. V. László Zsófia, Tóth Gergely (technika- és honlapfelelős)

A szerkesztőség elérhetősége: 1139 Budapest, Teve utca 3-5.; 1554 Budapest, Pf. 41.
e-mail: mozaikok@bparchiv.hu